

впроваджувати у вищих навчальних закладах України.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в аналізі досліджуваної проблеми в порівняльному аспекті.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Практические аспекты применения зарубежной системы дистанционного обучения Blackboard в российском образовательном пространстве [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://www.dealeducation.ru/gowems-847-1.html> / *Prakticheskie aspekty primeneniya zarubezhnoy sistemy distantsionnogo obucheniya Blackboard v rossiyskom obrazovatelnom prostranstve (Practical Aspects of Using the Foreign System of Distance Learning Blackboard in Russian Educational Space)* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://coollib.com/b/262293/read>. [in Russian].

2. Adobe [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://www.adobe.com/products/adobecconnect/meetings.html> / Adobe [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.adobe.com/products/adobecconnect/meetings.html> [in English].

3. International Standard Classification of Education. Montreal : UNESCO Institute for Statistics, 2012. 84 p. / International Standard Classification of Education. Montreal : UNESCO Institute for Statistics, 2012. 84 p. [in English].

4. Lawtel [Електронний ресурс]. Режим доступа : <https://www.lawtel.com/Login?ReturnUrl=%2f>) / Lawtel [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.lawtel.com/Login?ReturnUrl=%2f>) [in English].

5. Leeds Beckett University Course Specification MSc Construction Law and Dispute Resolution 2017-18 (CLAWD) [Електронний ресурс]. Режим доступа : www.leedsbeckett.ac.uk / Leeds Beckett University Course Specification MSc Construction Law and Dispute Resolution 2017-18 (CLAWD) [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : www.leedsbeckett.ac.uk [in English].

6. Turnitin [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://www.turnitinuk.com/> / Turnitin [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.turnitinuk.com/> [in English].

7. Westlaw UK [Електронний ресурс]. Режим доступа : <https://legalresearch.westlaw.co.uk/> / Westlaw UK [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://legalresearch.westlaw.co.uk/> [in English].

Дата надходження статті: «10» жовтня 2017 р.
Стаття прийнята до друку: «30» жовтня 2017 р.

Рецензенти:

Бідюк Н. – доктор педагогічних наук, професор
Третько В. – доктор педагогічних наук, професор

Нагорна Ольга – завідувач кафедри мовознавства Хмельницького університету управління та права, кандидат філологічних наук, доцент, e-mail: olha-nahorna@ukr.net.

Nahorna Olga – head of the linguistics department of Khmelnytskyi University of Management and Law, candidate of philological sciences, associate professor, e-mail: olha-nahorna@ukr.net.

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Нагорна О. Сучасний стан професійної підготовки магістрів за спеціальністю «Будівельне право та вирішення спорів» в університеті Лідса Беккетта. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 96–102.

Nahorna O. Current State of Professional Training of Master Degree Students in Construction Law and Dispute Resolution in Leeds Beckett University. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 96–102.

УДК 37.015.31:78

АНАСТАСІЯ ПОЛЯКОВА,

аспірантка

(Україна, Київ, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова)

ANASTASIIA POLIAKOVA,

graduate student

(Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

orcid.org/ 0000-0003-3278-3786

Сучасні тенденції розвитку системи музично-ритмічного виховання молодших школярів

Modern Tendencies of the Development of the System of Music-Rhythmic Education of Junior Schoolchildren

У статті проаналізовано основні положення концепцій музично-ритмічного виховання, що відображені у дослідженнях Е. Жака-Делькроза, К. Шторка, К. Орфа, Б. Теплова та ін. Розглянуті тенденції розвитку системи музично-ритмічного виховання молодших школярів на сучасному етапі (Н. Ветлугіна, Т. Сиротіна, Г. Безвиненко, О. Коваль, О. Любов). Виявлено напрямки педагогічної роботи з метою оновлення змісту, розробки організаційно-методичних засад музично-ритмічного виховання школярів та забезпечення їх естетичного і творчого розвитку на уроках музики в школі.

Ключові слова: музично-ритмічне виховання, музично-ритмічна діяльність, чуття ритму, музичні здібності, молодші школярі.

The article analyzes the main points of the conceptions of musical and rhythmic education which are reflected in the researches by E. Jaques-Dalcroze, K. Storck, K. Orff, B. Teplov and others. We look at the tendencies of the development of musical and rhythmic education system of primary school pupils in the present period (N. Vetlugina, T. Sirotnina, G. Bezvinenko, O. Koval, O. Lobova). We identify areas of pedagogical work to refresh the content, develop organizational and methodological principles of musical and rhythmic education of pupils and provide them with aesthetic and creative development at music lessons in school.

One of leading ideas of muzichno-pedagogichnoy education of junior schoolboys is based on that a rhythm comes forward the important constituent of musical education, as most naturally represents the necessity of students to realize the pictures of musical space and time, appearance and maintenance, by various motions, kinds musically motive to activity.

Consideration of the last tendencies in industry musically rhythmic education of junior schoolboys with the purpose of certain update of his maintenance and development of pedagogical approaches, organizationally methodical principles of pedagogical work in this direction, to our opinion, have an important value in the modern terms of development of artistic education.

Musically rhythmic abilities of schoolboys can effectively develop on the lessons of music (in the process of study of songs, listening of music), and also in extracurricular to musically educate to work (preparation of school measures, staging of songs, musically playing activity, choreography) In addition rhythmic motions to music are instrumental in strengthening of child's organism, develop motoriku and co-ordination, enrich emotionally practical experience of perception of different pieces of music, to the awareness of them genre-stylish, artistic expression.

Key words: *music-rhythmic education, music-rhythmic activity, sense of rhythm, music capabilities, primary school pupils.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Одна з провідних ідей музично-педагогічної освіти молодших школярів базується на тому, що ритм виступає важливою складовою музичного виховання, оскільки найбільш природно відображає потребу учнів реалізовувати свої уявлення про музичний простір і час, образ і зміст за допомогою різноманітних рухів, видів музично-рухової діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій... Сучасні тенденції розвитку системи музичної освіти молодших школярів багато в чому базуються на концепціях музично-ритмічного виховання (М. Бернштейн, Е. Жак-Делькроз, Д. Елькін, Ю. Коджаспіров, К. Орф, Т. Ротерс, Б. Теплов, К. Шторк та ін.). В роботах науковців музичний ритм розуміється як спосіб освоєння мистецтва, вид музично-практичної діяльності [10, с. 9].

На важливість музично-ритмічного виховання у своїх дослідженнях вказували М. Румер, І. Гродзенська, Н. Ветлугіна, В. Белобородова, Г. Безвиненко та ін. Роль моторики у розвитку музичних здібностей, зокрема метроритмічних відчуттів, підкреслювали Б. Теплов, В. Ковалів, О. Лобова.

К. Шторк зазначав, що музично-ритмічне виховання вирішує такі завдання: розвиток загальнолюдської здатності сприйняття; усвідомлення функції розподілу музичного простору та часу за допомогою руху, ритмічної організації музичної тканини [6, с. 245].

Ідеї Е. Жака-Делькроза з музично-ритмічного виховання дітей базувались на формуванні інтересу до музично-ритмічних рухів, як виду освоєння музичної дійсності, розвитку творчих, імпровізаційних умінь, поєднанні музичного ритму і танцювальних рухів у цілісний процес, дію тощо.

Система музичного виховання молодших школярів К. Орфа базувалась на різних формах роботи над ритмічними відчуттями (в його методиці важливе місце займають ритмічно-рухові вправи під музику, а саме: плескання в долоні, присідання, використання елементів танців, а також відтворення музичного ритму в процесі гри на елементарних музичних інструментах).

Формулювання цілей статті... Розгляд останніх тенденцій в галузі музично-ритмічного виховання молодших школярів з метою певного оновлення його змісту та розробки педагогічних підходів, організаційно-методичних засад педагогічної роботи в цьому напрямку, на нашу думку, мають важливе значення в сучасних умовах розвитку мистецької освіти.

Вклад основного матеріалу... Сучасна музично-педагогічна думка стоїть на позиції, що основним завданням музично-ритмічного виховання є формування в учнів здатності до досягнення та переживання музичних образів у їх повноті та багатоманітності. В той же час вивчення реакції свідомості дитини на характер та зміст музики (втілені, зокрема, у різноманітні метроритмічні «малюнки») сприяє формуванню емоційно-естетичної культури сприйняття, пізнанню явищ музичного мистецтва.

Слухання музики, виконавство, творчі імпровізації, критичні судження – основні види творчої

діяльності учителя й учнів на уроках музики, що спрямовані, з одного боку, на розвиток емоційної сфери особистості школяра, його здатності до естетичного переживання музики, а з іншого – на формування свідомості майбутнього вчителя, його вміння аналізувати, розуміти та інтерпретувати образний зміст музичних творів [8, с. 39].

«Концепція виховання і розвитку через мистецтво не обмежується ознайомленням дітей з його творами, а передбачає їх активне включення у художню діяльність», – підкреслює Г. Безвиненко [1, с. 4].

Науковими дослідженнями доведено, що весь організм дитини реагує на дію музики: м'язами, голосовим апаратом, рухами, диханням. В. Медушевський зазначав, що безмежно багата інформація музики зчитується не стільки розумом, як динамікою тіла. Рух є основним засобом розвитку чуття ритму, природної музикальності, уяви, емоційного відгуку на музику, здатності осмислено сприймати явища мистецтва тощо [1, с. 5].

У психолого-фізіологічному аспекті музично-ритмічна діяльність молодших школярів може розглядатись як умовно рефлекторна діяльність кори головного мозку (І. Павлов, П. Анохін). «Згідно з теорією П. Анохіна, основі життєдіяльності організму лежить рефлекторне кільце, що включає такі компоненти: сприйняття зовнішнього подразнення; його переробку у центральній нервовій системі; результат реакції організму; сигнал про результат реакції», – зазначає В. Муцмахер [7, с. 43]. Крім того, важливим елементом музично-ритмічної діяльності (як виду навчально-музичної) виступає внутрішній зворотній зв'язок, що забезпечує оптимальне керування пізнавальним і творчим процесом, а також дає можливість учням судити про результати власної діяльності самостійно. Натомість, при зовнішньому зворотньому зв'язку організацію, керування та оцінку результатів діяльності школярів забезпечує вчитель.

Система музично-ритмічного виховання передбачає послідовне та цілеспрямоване формування музично-ритмічних здібностей (відчуттів, уявлень) молодших школярів на уроках музики в школі.

Музично-ритмічні здібності Б. Теплов характеризує як здатність активно (рухово) переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і адекватно відтворювати його. У молодшому шкільному віці музично-ритмічні здібності лежать в основі проявів музичності, яка пов'язана зі сприйняттям та відтворенням перебігу музичного руху, що, разом з ладовими відчуттями, створює передумови для виникнення рухових реакцій як емоційного відгуку школяра на музику [6, с. 196].

Музичні здібності не існують окремо та незалежно одне від одного. Їх розподіл можливий лише на рівні наукового аналізу. Усі музичні здібності людини виникають і розвиваються у процесі музичної діяльності у повному співвідношенні [6, с. 197].

Б. Теплов зазначав, що музично-ритмічні відчуття можуть розвиватись тільки в процесі музичної діяльності. Сприйняття ритму, на думку науковця, завжди є процесом слухо-руховим, інтегруючим перцептивно-слуховий з емоційним, творчим та діяльнісно-руховим компонентами.

Музично-ритмічні відчуття, на думку О. Коваль, виступають компонентом структури музичних здібностей (разом з ладовим чуттям, музично-слуховими уявленнями, музично-естетичними здібностями та здібностями до музичної діяльності) [3, с. 6–7].

Представники сучасної педагогіки мистецтва вважають, що музично-ритмічна діяльність молодших школярів практично реалізує її уявлення про сутність власних рухових маніпуляцій, що відображують взаємообумовленість слухо-ритмічних вражень учнів та характеру-образу створеного руху.

Взагалі реалізація музичної діяльності школярів передбачає сформованість трьох видів уявлень: музично-слухових, зорових та кінестетико-рухових. Робота перцептивних аналізаторів забезпечує високу результативність сприйняття, мислення та творчої діяльності. Музично-ритмічні уявлення є складовою музично-слухових (разом з музично-тембровими, музично-динамічними, музично-артикуляційними та іншими уявленнями) на етапі слухового опанування музичного твору. В процесі візуального сприйняття нотного тексту музично-ритмічні уявлення та відчуття виступають на рівні мисленнєвого упорядкування структурно-метричних елементів музичної думки, ширше – форми.

Слуховий аналізатор дає можливість не тільки визначати висоту, силу, тембр, ритмічні особливості звуку, але дозволяє виокремлювати та об'єднувати окремі голоси у поліфонії, розрізняти характер звуку та, на основі отриманої інформації, аналізувати і коригувати звучання відповідно до власних уподобань, уявлень [2, с. 22].

«Невипадково часто музику порівнюють з архітектурою та намагаються структурувати математично. Її образна невловимість та беззупинність діалектично врівноважується стрункістю темпових, ритмо-інтонаційних та інших пропорцій. Музика потребує організованості звучання, втілених у ритмо-інтонаційні закони, що «діють в ній сильніше, ніж у поезії, слові», - зазначає Є. Ліберман [4, с. 23].

В процесі вирішення школярами музично-виконавських завдань означені уявлення забезпечують практичне втілення організуючої ритмо-метричної функції музики та контроль за процесом виконання.

Музично-ритмічна діяльність інтегрує музику, слово, танцювальні рухи; вона також забезпечує взаємозв'язок елементів музичного навчання й виховання, сприяє розвитку музичних, зокрема музично-ритмічних, а також творчих здібностей школярів [1, с. 12].

Музично-ритмічна діяльність молодших школярів повинна включати такі види навчальної та творчо-практичної роботи на уроках музики в школі: засвоєння різних видів тривалості музичного звучання; формування поняття про сильні та слабкі долі, такт, затакт, паузи; опанування музичних розмірів (2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8 та ін.), їх тактування та диригування; ритмічна імпровізація; знайомство з нескладними видами ритмічної поліфонії (остинато, канон, двоголосся).

Музично-ритмічна діяльність молодших школярів повинна включати музику, драматизацію, пантоміму, пластику і танець, вважає Г. Безвиненко. Ця діяльність виникає і спирається, як правило, на природний і привабливий для дітей ігровий процес, в якому найбільш ефективно розвиваються творчі та музичні здібності школярів, зокрема навички сприйняття та відтворення музичного ритму [1, с. 7].

В. Ковалів вважає, що здатність дитини реагувати на висоту звуків та їх ритмічну організацію розвивається з віком. Спочатку школярі здатні розрізнити високі і низькі, довгі і короткі звуки. В процесі музичної діяльності слухові уявлення молодших школярів значно збагачуються. Виконуючи ритмічні вправи, проспівуючи різні пісні, імпровізуючи, учні розвивають усі види музичного слуху, метро-ритмічні відчуття [1, с. 7].

Отже, розвиток музично-ритмічних відчуттів включає організацію рухової активності школярів, формування певних ритмічних навичок, пізнання музичного ритму як важливого елементу музичної мови, її художнього змісту [1, с. 5].

Виконуючи рухи під музику, учні уявляють та передають той чи інший образ, активізують слухову та музичну пам'ять, без яких неможливо створювати та утримувати в свідомості зразки метро-ритмічних комбінацій, а також відтворювати їх різними способами.

Важливим видом музичної діяльності дітей, вважає Т. Сиротіна, є ритмічні рухи під музику. Якщо у ранньому дитинстві ритмічна діяльність характеризується наслідуванням, то діяльність молодших школярів відрізняється активним сприйняттям музики, наявністю почуття ритму, що дозволяє їм достатньо вправно виконувати рухи [9, с. 3].

О. Лобова зазначає, що для розвитку музично-ритмічних вмінь «доцільно використовувати поліхудожні види творчої діяльності школярів, спрямовані на накопичення учнями досвіду індивідуально-особистісного пізнання характеру музики й особливостей її розвитку за допомогою музично-пластичних, сценічних та художньо-виражальних засобів різних видів мистецтва. Переважна частина таких видів роботи в початковій школі – розучування пісень, театралізація та драматизація музичного матеріалу, створення музично-рухових композицій – інтегруються з виконавською діяльністю учнів. Поступово поліхудожня діяльність школярів спрямовується на різнобічне опанування взаємозв'язків музики з іншими видами мистецтв» [5, с. 149].

Музично-ритмічні вміння школярів можуть ефективно розвиватися на уроках музики (в процесі вивчення пісень, слухання музики), а також у позакласній музично-виховній роботі (підготовка шкільних заходів, інсценування пісень, музично-ігрова діяльність, хореографія) Крім того ритмічні рухи під музику сприяють зміцненню дитячого організму, розвивають моторику та координацію, збагачують емоційно-практичний досвід сприйняття різних музичних творів, усвідомленню їх жанрово-стильових, художньо-виразових особливостей.

Отже, заняття музичною ритмікою займає важливе місце у музичному вихованні школярів, оскільки відповідає їх віковому, психофізіологічному розвитку, потребам та інтересам [1, с. 13].

О. Лобова відносить музично-ритмічну діяльність молодших школярів до синтетичних форм творчого самовираження і вважає, що варто застосовувати на заняттях музично-ритмічні рухи у вигляді крокувань, «вільних» (нерегламентованих учителем) танців, «вільного диригування», «пластичного інтонування», інсценування пісень музично-рухливих вікторин тощо. У педагогічній роботі автор рекомендує застосовувати методи змістового та емоційного наповнення рухо-ритмічної діяльності школярів, наприклад: «рука, що звучить», театралізація та драматизація музичного матеріалу, створення пластичних етюдів і танцювальних композицій до пісень та інструментальних творів тощо [5, с. 148].

Використання ігрових форм організації музично-ритмічної діяльності дозволяють зацікавити учнів та зробити цей процес невимушеним і приємним для них.

Т. Сиротіна поряд з традиційними музично-ритмічними вправами, танцювальними рухами для досягнення ефективного результату у розвитку метро-ритмічних відчуттів рекомендує виокремлювати та опрацьовувати окремі ритмічні комбінації: «Матеріалом для такої діяльності

може виступати як музичний твір, так і спеціально створені ритмічні вправи та завдання. Останні спрямовані на засвоєння учнями різноманітних ритмічних конфігурацій за допомогою вербального компоненту (вірші, скороговки тощо). Такий підхід до розвитку музично-ритмічних відчуттів викликаний, перш за все, тим, що їх сприйняття через слово є більш рельєфним, яскравим і в «той же час доступним для молодших школярів» [9, с. 3–4].

Крім того, підкреслює автор, саме вербальний компонент допомагає не тільки емоційно-змістовно сприйняти римований текст, але сприяє його практично-діяльнісному опрацюванню на уроках музики (плескання в долоні, гра на елементарних музичних, зокрема ударних, інструментах, створення мелодій на текст за допомогою різних ритмічних варіантів тощо) [9, с. 4].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі... Отже, аналіз провідних сучасних ідей з проблем музично-ритмічного виховання молодших школярів дозволив зробити висновки:

- музично-ритмічне виховання є важливою складовою музичного виховання й освіти учнів;
- розвиток музично-ритмічних відчуттів та уявлень, як складових сприйняття рухової природи музики та її художньо-образного змісту, є одним з пріоритетних напрямків педагогічної роботи з молодшими школярами на уроках музики;
- організація музично-ритмічної діяльності учнів потребує постійного оновлення й збагачення творчо-практичними видами, формами і методами роботи з формування рухо-ритмічних навичок, активізації слухової уваги та пам'яті, розвитку вмінь музичної імпровізації тощо.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Безвиненко Г. В. Розвиток музично-ритмічних здібностей дітей молодшого шкільного віку на уроках з хореографії: [методичні рекомендації]. К. : НПУ, 2014. 28 с. / Bezvynenko H. V. Rozvytok muzychno-rytmichnykh zdibnostei ditei molodshoho shkilnoho viku na urokakh z khoreohrafiï (*Development of Music-Rhythmic Abilities of Children of Junior School Age at the Lessons of Choreography*), K. : NPU, 2014. 28 s. [in Ukrainian].
2. Бирмак А. В. О художественной технике пианиста. М. : Музыка, 1973. 139 с. / Byrmaк A. V. O khudozhestvennoi tekhnike pianista (*About Artistic Technique of a Pianist*), M. : Muzyka, 1973. 139 s. [in Russian].
3. Коваль О. В. Формування музичних здібностей молодших школярів на уроках музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання». Київ, 2002. 20 с. / Koval O. V. Formuvannia muzychnykh zdibnostei molodshykh shkoliariv na urokakh muzyky (*Formation of Music Abilities of Junior Schoolchildren at the Lessons of Music*), avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. ped. nauk: spets. 13.00.02. Kyiv, 2002. 20 s. [in Ukrainian].
4. Либерман Е. Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. М. : Музыка, 1988. 236 с. нот. / Lyberman E. Ya. Tvorcheskaya rabota pianista s avtorskim tekstem (*Creative Work of a Pianist with the Author's Text*), M. : Muzyka, 1988. 236 s. not. [in Russian].
5. Лобова О. В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика: [монографія]. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. 516 с. / Lobova O. V. Formuvannia osnov muzychnoi kultury molodshykh shkoliariv: teoriia ta praktyka: [monografiya] (*Formation of Bases of Music Culture of Junior Schoolchildren: Theory and Practice*), Sumy: VVP «Mriia» TOV, 2010. 516 s. [in Ukrainian].
6. Методологическая культура педагога-музыканта: учеб. пособие для студ. высш. учебн. завед. / [Э. Б. Абдуллин, О. В. Ванилихина, Н. В. Морозова и др.]; под ред. Э. Б. Абдуллина. М. : Академия, 2002. 272 с. / Metodologicheskaya kultura pedagoga-muzykanta (*Methodological Culture of Pedagogue-Musician*), E. B. Abdullin, O. V. Vanilikhina, N. V. Morozova i dr.; pod red. E. B. Abdullina. M. : Akademiia, 2002. 272 s. [in Russian].
7. Мудмахар В. И. Формирование профессионально значимых качеств личности будущего учителя музыки. М. : Прометей, 1988. 68 с. Muczmaxar V. Y. Formirovaniie professionalno znachimykh kachestv lichnosti budushchego uchitelia muzyki (*Formation of Professionally Important Qualities of Personality of the Future Music Teacher*), M. : Prometei, 1988. 68 s. [in Russian].
8. Рудницька О. П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. К. : ІЗМН, 1998. 248 с. Rudnytska O. P. Muzyka i kultura osobystosti: problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity (*Music and Culture of Personality: Problems of Modern Pedagogical Education*), K. : IZMN, 1998. 248 s. [in Ukrainian].
9. Сиротина Т. Ритмическая азбука: учебн. пособие по сольфеджио. Донецк : Донецкая городская типография, 1993. 48 с. / Sirotina T. Ritmicheskaiia azbuka: uchebn. posobiie po solfedzhio (*Rhythm ABC-Book*), Donetsk : Donetskaia gorodskaia tipografiya, 1993. 48 s. [in Russian].
10. Техніка Е. Жак-Делькроза як засіб творчого самовираження особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін: матеріали міжнародного науково-практичного семінару. Умань : Візаві, 2013. 126 с. / Tekhnika E. Zhak-Delkroza yak zasib tvorchoho samovyrazhennia osobystosti maibutnioho vchytelia mystetskykh dystsyplin (*Technique of E. Jaques-Dalcroze as a Means of Creative Self-Expression of a Personality of the Future Teacher of Artistic Disciplines*), materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru. Uman: Vizavi, 2013. – 126 s. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «04» жовтня 2017 р.
Стаття прийнята до друку: «25» жовтня 2017 р.

Рецензенти:

Гуральник Н. – доктор педагогічних наук, професор
Козир А. – доктор педагогічних наук, професор

Полякова Анастасія – аспірантка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, e-mail: chorna.anastasiya@ukr.net

Poliakova Anastasiia – postgraduate student of National Pedagogical Drahomanov University, e-mail: chorna.anastasiya@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Полякова А. Сучасні тенденції розвитку системи музично-ритмічного виховання молодших школярів. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 102–107.

Cite this article as:

Poliakova A. Modern Tendencies of the Development of the System of Music-Rhythmic Education of Junior Schoolchildren. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 102–107.

УДК 37.013.42(075.8)

АННА ПРИХОДЬКО,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Суми, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ANNA PRYKHODKO,

candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Sumy, Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko)

orcid.org/0000-0003-3494-8257

Нормативно-правові та концептуальні засади співробітництва соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку

Normative-Legal and Conceptual Principles of Cooperation of Social Pedagogue with Family as for the Education of Sex of Pupils-Teenagers

У статті висвітлено нормативно-правові та концептуальні засади співробітництва соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку. Авторкою узагальнено та систематизовано нормативно-правові документи, у змісті яких обґрунтовано умови, принципи і механізми консолідації зусиль сім'ї з представниками навчальних закладів, зокрема соціальними педагогами, щодо виховання статі учнів підліткового віку. Увагу зацентровано на тих положеннях державних документів, які стосуються поняття «соціального партнерства», його планування та організації в аспекті виховання статі учнів загальноосвітньої школи.

З метою уникнення термінологічної невизначеності, авторкою уточнено поняття «виховання статі», під яким визначено процес формування визначених особових конструктів, системи моральних установок і норм у сфері міжособистісних контактів з представниками своєї та протилежної статі. Констатовано, що консолідація зусиль соціального педагога з сім'єю є визначальним механізмом вироблення єдиних вимог до організації та реалізації процесу виховання статі учнів підліткового віку у межах загальноосвітньої школи, у позанавчальній сфері їх життєдіяльності, дозвіллевій активності та у сфері налагодження продуктивної міжстатевої взаємодії загалом.

Ключові слова: виховання статі, учні підліткового віку, соціальний педагог, сім'я, нормативно-правова база.

The article is devoted to normative-legal and conceptual principles of the partnership of social teacher and family in the process of education of teenagers' sex. The main theoretical bases of normative and legal regulation of an educational sphere, the partnership of social teacher and family of teenagers in it are analyzed and systematized in the article. The author describes some modern normative-legal documents in the contents of that are determined terms, principles and mechanisms of a consolidation of efforts of family with the representatives of educational establishments, in particular social teacher in the process of education of teenagers' sex. Much attention is given to those state documents positions, which touch upon a concept «social partnership», it planning and the organization in the aspect of education of teenagers' sex at general school.

It should be stressed that the author understands a concept «education of teenagers' sex» as a process of forming of certain personal constructs, a system of moral options and norms in the field of interpersonal contacts with representatives their own and opposite sex.

The work also has analyzed legislative initiatives concerning to a consolidation of efforts of social teacher with family of teenagers. Also the procedure of normative and legal regulation of the partnership between social teacher and family in the process of education of teenagers' sex was disclosed in the paper. The author stresses that the effective partnership of social teacher and family it's a basic mechanism of making of only requirements to the organization and the realization of the process of education of